

Posudek oponenta na diplomovou práci Pavla Ondřejka
"Právněteoretické a právněfilozofické aspekty formální a materiální pravdy v soudním řízení"

Pravda je základní hodnotou lidského poznání. Má proto mimořádný význam pro filozofii, snažící se v obecných rysech postihnout podstatu jsoucna, bytí a jejich poznatelnost. Je to vidět i z toho, kolik filozofů se problémem pravdy zabývalo a více nebo méně úspěšně se pojem pravdy pokoušelo uchopit a vysvětlit. Oprávněně byla kategorie pravdy řazena spolu s pojmy jako jedno (bůh), dobro a krásno k filozofickým univerzáliím.

Pojem pravdy má své nepominutelné místo i v oblasti práva a právní vědy. Přísluší mu zde však specifický obsah a funkce. Objevuje se při aplikaci práva v podobě konceptů formální a materiální pravdy (terminologie se různí), které plní roli důležitých procesních principů. Jde o koncepty pro správnou aplikaci práva určitě zásadní a přitom vnitřně rozporné, obtížně definovatelné. Zároveň se jedná o koncepty, kterým - přes jejich význam - byla v dosavadním bádání věnována toliko menší pozornost.

Ze všech těchto důvodů můžeme jen přivítat, když se objeví kvalitní práce zabývající se touto tematikou. Tou bezpochyby je studie Pavla Ondřejka nazvaná *"Právněteoretické a právněfilozofické aspekty formální a materiální pravdy v soudním řízení"* a předkládaná v rámci plnění diplomového úkolu k absolutoriu oboru právo a právní věda na PF UK v Praze. Tato práce totiž v mnoha ohledech překonává deficity dosavadních zpracování (u nás zejména ideologická předpojatost a nedostatek komparace) a vhodně vyplňuje i mezeru v naší literatuře.

P. Ondřejek se ve své práci podle svých vlastních slov *"pokusil nastínit některé aspekty formální a materiální pravdy v historickém vývoji i současné soudní praxi"*. Vše činí na

podkladě rozboru zjišťování skutkového stavu soudy. V úvodních pasážích Ondřejek ukazuje různá pojetí formální a materiální pravdy (od jejich chápání jako cílů procesu až po jejich zařazení mezi normativní principy). Na to navazuje výklad filozofických souvislostí tématu a přehled vývoje teorií zjišťování skutkového stavu v soudním řízení. Dále je formální a materiální pravda zkoumána pohledem ústavně zaručených práv a sledováno uplatnění obou pravd v civilním a trestním procesu. Poznatky, ke kterým autor dospěl, jsou přehledně shrnuty v závěru. Připojen je i poměrně rozsáhlý seznam literatury.

Mám-li zhodnotit úroveň předkládané práce, musím konstatovat, že má po všech stránkách nadprůměrnou úroveň. Argumentace autora je přesvědčivá a jeho závěry jsou akceptovatelné. Sdílím zejména autorův mírný pesimismus k možnosti přesného a jednoznačného vymezení pojmů formální a materiální pravdy. Souhlasím i s jeho kritikou přeceňování materiální pravdy, když je celé právo prostoupeno formalismy typu právních domněnek a fikcí, zákazů dokazování, urychlování řízení za pomoci prekluzivních lhůt atd. Za přínosnou považuji jeho analýzu uplatnění prvků formální a materiální pravdy v různých druzích soudního řízení. Ta přispívá k překonání schematických přístupů dogmaticky rozdělujících soudní řízení do dvou skupin podle toho, jaká se v nich hledá pravda. V závěrech práce se příznivě projevilo rozsáhlé použití zahraniční literatury (hlavně anglické a německé), které v mnoha směrech umožnilo kvalifikovanou komparaci právních úprav. Také po stránce jazykové a formální je práce vyhotovena více než příkladně.

Nedostatky má práce nepatrné a neubírají na celkovém dobrém dojmu z ní. Především si myslím, že nelze souhlasit s absolutní relativizací pojmu pravdy, s jeho prohlášením za pouhý důsledek jednotlivých procesních institutů. To by znamenalo úlohu pravdy v procesu bagatelizovat. Rozsudky,

kteřé by zcela přehlížely skutečnost, by totiž byly čistě formální. Takové právo by pak bylo pouhou logikou norem a neplnilo by své sociální funkce. Lidé by je ignorovali či obcházeli.

Problematika pravdy v procesu nemá jen rozměr úpravy dokazování v procesních předpisech, ale i subjektivní prvek v podobě poznávajícího a pak rozhodujícího soudce. To nás nutně přivádí ke gnozeologickým problémům, resp. vůbec k problematice právnícké noetiky. Tento obrat v sobě obnáší průzkum poznávacích schopností a možností soudce a zmapování faktorů, které na ně mají vliv.

Poslední drobnější výhrada se týká používaných zdrojů. Práci by obohatilo, kdyby autor neopomněl využít některých kvalitních knih z domácí proveniencie - myslím zejména práce o procesu a procesním právu z pera L. Heyrovského, J. Vážného, J. Klaboucha, J. Markova, E. Otta, V. Hory, A. Miříčky, J. Prušáka, V. Solnaře atd.

Na závěr musím jen zopakovat, že před sebou máme velmi zdařilou práci, která se po mírném dopracování může stát i prací rigorózní. Tuto práci rád doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení "výborně".

Praha, 18.6.2007

JUDr. PhDr. Pavel Maršálek, Ph.D.